

УДК 628.11 (282.243.75-477.74): 911.3:551.001

О. Г. Топчієв, д-р геогр. наук, проф., **Л. П. Платонова**, мол. наук. співроб., **А. М. Шашеро**, мол. наук. співроб., **З. В. Тітенко**, асп.

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова,
кафедра економічної та соціальної географії
вул. Дворянська, 2, Одеса-26, 65026, Україна

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НИЖНЬОГО ПРИДНІСТРОВ'Я ОДЕЩИНИ У КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ НИЖНЬОДНІСТРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПАРКУ

В контексті створення національної екологічної мережі України та регіональної екомережі Одещини всілякої уваги заслуговує субрегіон Нижнього Придністров'я Одещини, що визначається своїми особливими екологічними, соціально-економічними, розселенськими, демографічними умовами. Найбільш актуальними проблемами субрегіону є раціональне природокористування, збалансоване використання його природного-ресурсного і соціально-економічного потенціалу. Створення Нижньодністровського національного парку має значно посилити важливі біосферні та природоохоронні функції, що виконує субрегіон.

Ключові слова: Нижнє Придністров'я, екологічні мережі, національний парк, землі водного фонду, зона спільних інтересів.

Вступ

Територія Нижнього Придністров'я Одещини (частини Біляївського, Овідіопольського, Білгород-Дністровського районів) розглядається на рівні окремого субрегіону нашої області, що пов'язано передусім із її своєрідними екологічними, гео економічними, геополітичними умовами розвитку. Наукове теоретичне і практично-господарське вивчення субрегіону визначається передусім його унікальним природно-ресурсним потенціалом, який представлений земельними, водними, рекреаційними, фауністичними ресурсами, значним агровиробничим потенціалом. Але головне його природне багатство — біосферні ресурси, представлені унікальними екосистемами та біоценозами Нижнього Дністра, що зосереджують дуже високе біологічне різноманіття і зберігають надзвичайно високий біосферний потенціал. Завдяки цьому субрегіон позначений у різних міжнародних екологічних проектах, зокрема, у проекті Всеєвропейської екологічної мережі, формування якої розпочато Європейським Союзом у 1995 р.

Сталий розвиток субрегіону неможливий без вирішення його нагальних соціально-економічних проблем, забезпечення вимог достатньої екологічної безпеки виробництва. Нижнє Придністров'я знаходиться в зоні ризикованого землеробства, але сьогодні не функціонує значна частина зрошуваних масивів і систем. Субрегіон вирізняється власни-

ми розселенськими, демографічними особливостями: тут спостерігається висока густота населення, крупноселенне розселення, розміщення у зоні впливу Одеської агломерації. Соціально-економічний розвиток територіальних громад повинен гармонійно поєднуватись із вирішенням проблем виділення та жорсткого обмеження господарської діяльності на землях водного, природного-заповідного фонду, рекреаційних землях тощо.

З огляду на те, що субрегіон Нижнього Придністров'я Одещини має дуже високий біосферно-природоохоронний потенціал, в програмі створення національної екологічної мережі України у 2000–2015 рр. території та акваторії Нижнього Дністра мають бути зазначені як важлива складова екологічної мережі та організаційно оформлені в національний парк "Дністровські плавні".

Фактичний матеріал та методи досліджень

В основу даної статті авторами були покладені статистичні дані районних адміністрацій, офіційних переписів і поточного обліку населення адміністративних районів, фондові матеріали кафедри соціальної і економічної географії; положення регіональних програм з охорони довкілля, формування національної екологічної мережі, земельної реформи в Одеській області; опубліковані картографічні та бібліографічні джерела. В ході обробки та аналізу вихідних матеріалів були застосовані загальнонаукові методи систематизації, картографічний, порівняльно-географічний методи, а також методи економіко-та соціально-географічного аналізу та математичної статистики.

Результати досліджень та їх аналіз

Склад і адміністративні межі субрегіону

За наявною соціально-економічною інформацією субрегіон Нижнього Придністров'я Одеської області розглядається у цій роботі на трьох адміністративних рівнях:

- 1) районному — Біляївський, Овідіопольський, частково Білгород-Дністровський;
- 2) територіальних громад — сільських і селищних рад;
- 3) окремих населених пунктів.

Найбільш точно межі субрегіону окреслені на рівні територіальних громад. При цьому до його складу віднесені громади, що безпосередньо прилягають до Нижнього Дністра та використовують дністровську воду для зрошуваного землеробства. Такими є:

— Граденицька, Кагарлицька, Троїцька, Яська, Маяківська, Майорівська, Мирненська сільські, Біляївська міська територіальні громади Біляївського району, Теплодарська міська територіальна громада;

— Надлиманська, Петродолинська, Йосипівська, Мар'янівська, Миколаївська, Новоградівська, Доброолександрівська сільські територіальні громади Овідіопольського району;

— Краснокосянська сільська рада — територіальна громада Білгород-Дністровського району.

Зазначені райони Одеської області — Біляївський, Білгород-Дністровський, Овідіопольський, займають площу 4179 кв. км. На цій території проживає 227,36 тис. жителів (2001). Площа субрегіону за наведеним переліком територіальних громад складає 797,05 кв. км, на цій території проживає 65,82 тис. жителів [10]. Спостерігається підвищена концентрація населення у субрегіоні Нижнє Придністров'я: пересічна густота населення у трьох адміністративних районах становить 54,4 жителів на 1 кв. км, у той час як середня щільність розселення населення в області (без м.Одеси) складає близько 44 осіб на 1 кв. км; в межах зазначених територіальних громад густота населення сягає 112,1 жителів на 1 кв.км, що майже втричі перевищує її пересічний рівень по області.

Ландшафтна характеристика території

У зв'язку з проектом національного парку наводимо загальну ландшафтно-біосферну характеристику субрегіону. Його територія розміщена в межах Степової ландшафтно-зони на стику її Північно-степової та Середньостепової підзон. Північна частина території входить до складу Нижньо-Кучургансько-Дністровського фізико-географічного району, південна — до Іллічівсько-Комінтернівського фізико-географічного району [2].

Поширені ландшафти вположених схилів височин з чорноземами звичайними малогумусними, порізаних широкими балками і ярами, а також лесових дренажних рівнин з чорноземами південними малогумусними. У приморській смузі поширені дренажні лесові рівнини з чорноземами південними слабосолонцюватими в поєднанні з темнокаштановими солонцюватими ґрунтами в комплексі з лучно-чорноземними глеєвими ґрунтами і глеєсолодами подів. На нижніх терасах Дністра сформувалися ландшафти терасових піщано-лесових рівнин з чорноземами південними солонцюватими і темнокаштановими ґрунтами в комплексі з солонцями і в поєднанні з глеєсолодами і лучними солончаками западин. На заплавно-терасових місцевостях понизь р.Кучургану і малих річок, а також у заплаві Дністра поширені заплавні ландшафти, що являють собою плавні та лучно-степові солонцюгато-солончакові заплави [1].

За геоботанічним районуванням територія регіону відноситься до Біляївсько-Комінтернівського геоботанічного району типчаково-ковилових степів і рослинності вапняків, який входить до складу Дністровсько-Бузького геоботанічного округу смуги (підзони) типчаково-ковилових степів Євроазіатської степової області. На місці типчаково-ковилових степів поширені агроландшафти з сільськогосподарськими землями. Заплави Дністра і Турунчука зайняті високотравними болотами, які називають плавнями.

За схемою зоогеографічного районування, досліджувана територія розміщена в межах Чорноморсько-Азовської степової зоогеографічної

провінції на стику Дунай-Дністровського та Приморського зоогеографічних округів. Дунай-Дністровський округ представлений степовим, а в агроценозах — лісопольовим фауністичними комплексами. Приморський округ — округ узбереж морів, лиманів і річкових долин, зосереджує водолубний фауністичний комплекс. Нижньодністровська плавнева інтрозональна ділянка представлена унікальними біоценозами, у складі яких птахи, риби, ссавці, плазуни, комахи.

Природний і агровиробничий потенціал

Нижнє Придністров'я серед інших субрегіонів Одещини вирізняється високим природно-ресурсним потенціалом, в основі якого земельні, водні, рекреаційні та фауністичні ресурси (табл. 1).

Таблиця 1

Природно-ресурсний потенціал Нижнього Придністров'я [8]

Р а й о н и	Частка потенціалу ресурсів (%)						
	всього	мінеральних	водних	земельних	лісових	фауністичних	природних рекреаційних
Біляївський	100,0	2,5	17,8	48,6	0,8	0,3	30,0
Білгород-Дністровський	100,0	0,4	9,8	55,9	0,3	0,4	33,2
Овідіопольський	100,0	1,5	13,4	79,5	0,4	0,4	4,8
Одеська область	100,0	1,8	11,1	71,8	1,3	0,5	13,5

Як бачимо, Нижнє Придністров'я вирізняється підвищеними частками водних і рекреаційних ресурсів. На жаль, у сучасних класифікаціях природних ресурсів не розглядають біосферні ресурси — унікальні ділянки біосфери, що зосереджують дуже високе біологічне різноманіття і зберігають надзвичайно високий біосферний потенціал. Зауважимо, що територія Нижнього Придністров'я уже задіяна у міжнародному проекті всеєвропейської екологічної мережі — "смарагдової екомережі", а також у проектах національної екологічної мережі України та регіональної екомережі Одещини. Таким чином, вже нині субрегіон виконує надзвичайно важливі біосферно-природоохоронні функції, які із створенням національного парку "Дністровські плавні" істотно зростуть.

Нижнє Придністров'я має дуже високий агровиробничий потенціал. Тут поширені чорноземи звичайні малогумусні малопотужні (переважно на території Біляївського району) і чорноземи південні малогумусні середньо- і малопотужні (територія Овідіопольського району). На заплавах і нижніх терасах поширені болотні, лучно-болотні, лучні і чорноземно-лучні солонцюваті ґрунти [3, 4].

Територія субрегіону входить до складу двох агрокліматичних районів:

1) Центральний агрокліматичний район — дуже теплий, посушливий, з відсутністю сніжного покриву взимку, включає територію Біляївського району;

2) Південний агрокліматичний район — жаркий, посушливий з теплою зимою, охоплює Овідіопольський район. Головні агрокліматичні показники у цих районах такі:

Показники	Агрокліматичні райони	
	Центральний	Південний
Тривалість вегетаційного періоду ($T > 5^{\circ}\text{C}$), дні	220-230	230-240
Тривалість активної вегетації ($T > 10^{\circ}\text{C}$), дні	175-180	180-185
Сума активних температур ($T > 10^{\circ}\text{C}$)	3100-3200	3200-3300
Сума опадів за період:		
- вегетаційний	290-320	280-310
- активної вегетації	230-260	220-250
Гідротермічний коефіцієнт	0,8-0,9	0,7-0,8

Пересічні дати весняних заморозків — 10–15 квітня, осінніх — 20–25 жовтня. Тривалість беззаморозкового періоду у повітрі — 188 днів, на поверхні ґрунту — 163 дні.

Гідротермічний коефіцієнт нижчий за 1,0 свідчить про недостатнє атмосферне зволоження. Нижнє Придністров'я перебуває з зоні ризикованого землеробства і потребує зрошення.

Землезабезпеченість населення Нижнього Придністров'я дещо нижча пересічного для області рівня. Але таке відставання повною мірою компенсується іншими видами природних ресурсів — води для зрошення, біологічних і рекреаційних ресурсів.

Використання земель. Головні галузі господарства

Загальна структура земельного фонду субрегіону Нижнього Придністров'я дещо своєрідна (табл. 2). Частка сільськогосподарських угідь тут менше середньої по області на 6–11%. Частка ріллі за рахунок рівнинного й слабо розчленованого рельєфу достатньо висока, крім Овідіопольського району. Субрегіон вирізняється підвищеними частками багаторічних плодових насаджень і малими частками природних кормових угідь. Значні площі (18–20%) займають болота і внутрішні води.

У господарському комплексі Нижнього Придністров'я переважають інтенсивне сільське господарство, переробна промисловість, будівельна індустрія, рекреаційне господарство, природоохоронно-біосферна діяльність.

Загальна спеціалізація сільського господарства — зерново-олійна (соняшник) з розвиненим овочівництвом і птахівництвом. З приміським положенням території Нижнього Придністров'я пов'язана значна орієнтація колективних і приватних господарств на продовольчі

ринки Одеси та їх спеціалізація на свіжій продукції овочівництва, плодівництва, виноградарства, молочно-м'ясній продукції [4].

Таблиця 2

Структура земельного фонду Нижнього Придністров'я

Адміністративні райони	Загальна земельна площа	у тому числі:						
		сільсько-господарські угіддя	рілля	багато-річні насадження	сіно-жаті	пасовища	болота	внутрішні води
Білгород-Дністровський	100,0	71,6	63,9	5,1	0,2	2,5	3,9	15,9
Біляївський	100,0	68,6	61,2	3,1	0,3	3,9	7,8	10,4
Овідіопольський	100,0	67,3	57,8	6,0	0,6	2,9	1,5	17,2
Одеська область	100,0	77,9	62,2	2,7	1,5	10,7	3,1	5,7

В межах субрегіону розміщена крупна Нижньо-Дністровська зрошувальна система, яка спроможна постачати дністровською водою понад 37 тис. га земель у Біляївському та Овідіопольському районах. Інші зрошувальні системи — Маяко-Біляївська, Троїцько-Граденицька, Удобенська, мають незначні площі (1 — 4 тис. га кожна) (рис. 1). У всіх придністровських селах місцеві жителі займаються зрошуванням овочівництвом за допомогою саморобних поливних пристроїв. На даний час значна частина зрошуваних масивів не функціонує. Зрошування землеробство гостро потребує нових технологій, зокрема крапельного зрошення.

Розвинена харчова промисловість (Біляївка, Овідіополь, Великодолинське, Троїцьке, Барабой), промисловість будівельних матеріалів і конструкцій (Великодолинське, Аккаржа). Консервні цехи розміщені у Граденицях, Маяках, Яськах, Петродолинському, виноградні — у Надлиманському, Мар'янівці, Великодолинському.

В межах субрегіону функціонують 160 сільськогосподарських підприємств, серед яких 51 товариство з обмеженою відповідальністю і 37 сільськогосподарських виробничих кооперативів, 35 приватних господарств. Середній розмір земельного паю становить 3,4 умовних га в Овідіопольському районі, 4,5 га — Біляївському і 5,1 — у Білгород-Дністровському районах [7]. Порівняно з пересічним показником по області (4,8 га) земельні паї у Нижньому Придністров'ї (Овідіопольський та Біляївський райони) помітно менші. Разом з тим грошова оцінка земельного паю у Білгород-Дністровському та Біляївському районах становить, відповідно, 49 і 45,3 тис. грн, що вище середньообласного показника (33,7 тис. грн). З врахуванням наявних зрошувальних систем і можливостей їх нарощування, реальна вартість земельних паїв у Біляївському та Овідіопольському районах значно вища.

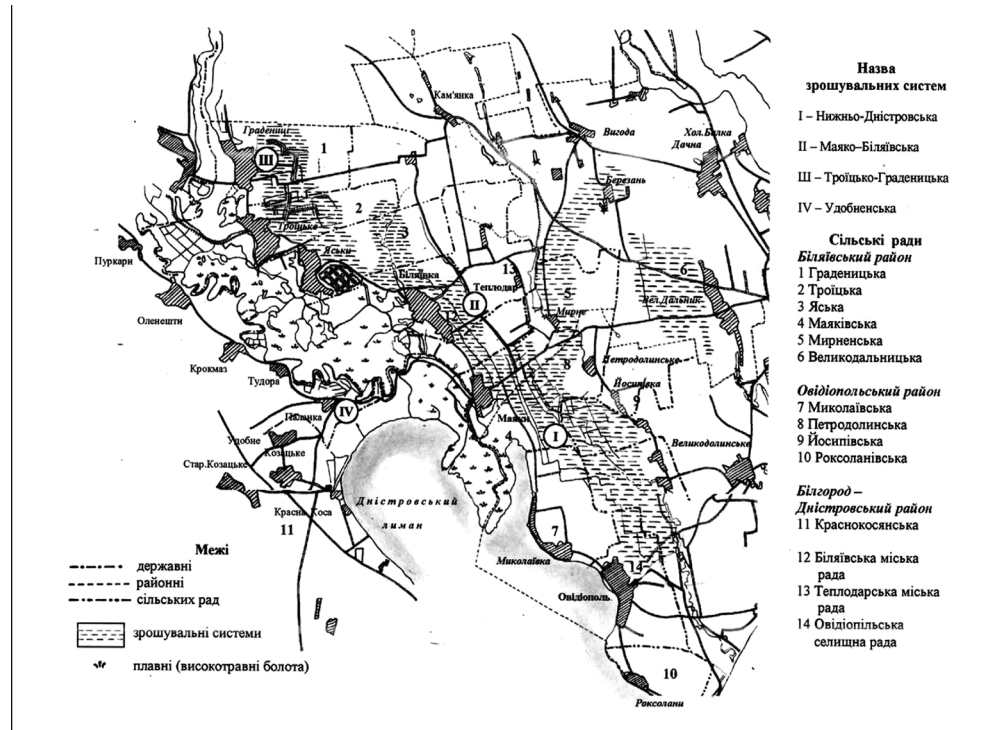

Рис. 1 Субрегіон Нижнього Придністров'я

Населення і розселення

На відміну від інших дельтових ділянок великих річок (Дунай, Дніпро), Нижнє Придністров'я при відносно невеликих розмірах виключно густозаселений субрегіон. Безпосередньо на берегах Дністра і Турунчука розміщені м. Біліївка (14,3 тис. жителів), крупні села — Маяки, Яски, Троїцьке, Гладенці, Удобне, а з боку Молдови — Незавертайлівка, Пуркари, Олонешти, Крукмаз, Тудора, Паланка. Загальна чисельність населення, що розміщене на території майбутнього національного парку або впритул до нього сягає 40–45 тис. жителів. Переважно, це сільське населення, яке зайняте у руральних (сільських) видах природокористування — землеробстві, водному господарстві, рибальстві, мисливстві, рекреації, охороні природи.

Нижнє Придністров'я входить до складу Приміської розселенської зони, що формується під впливом Одеси та її супутників, зокрема морських портів (Іллічівськ, Білгород-Дністровський). Як вже зазначалось, субрегіон виділяється високою густотою населення, крупноселеним розселенням, сприятливою демографічною ситуацією за рахунок постійного притоку населення з інших регіонів і районів Одещини.

У субрегіональній і локальних системах розселення переважають великі (більше 5 тис. жителів) і середні (1–5 тис. жителів) села, міста

(Білявка, Овідіополь) і селища (Лиманське, Великодолинське), які виконують переважно агропромислові функції [10]. Місто Теплодар виділяється своїми промисловими функціями і в складі Одеської агломерації являє промислову площадку, забезпечену виробничою інфраструктурою і яку розглядають як потенційну територію для формування індустріального чи технологічного парку.

Протягом останніх років Біляївський, Овідіопольський і Білгород-Дністровський райони мають позитивну динаміку загальної чисельності населення, яка зросла у 1989–2000 рр. на 5–10%. Така тенденція зумовлена розміщенням території в межах приморської зони Одеси та відносно високими показниками соціально-економічного розвитку приміських районів.

Пересічна щільність сільського поселення висока і становить 25–35 осіб на 1 кв.км в Овідіопольському і Білгород-Дністровському районах і понад 54 осіб на 1 кв. км — у Біляївському.

Пересічний рівень зайнятості населення становить 85-90%, а рівень безробіття — 5–10%.

Природно-заповідний фонд

На даний час в межах Нижнього Придністров'я розміщені такі об'єкти природно-заповідного фонду:

- 1) Ботанічний заказник загальнодержавного значення "Дальницький" (Овідіопольський район, Великодолинське лісництво, 1204 га);
- 2) ландшафтний заказник місцевого значення "Діброва болотного дуба" (Біляївський район, Біляївське лісництво, 21,4 га);
- 3) заповідне урочище "Дністровські плавні" (Біляївський і Білгород-Дністровський райони, Біляївське лісництво, 7620 га);
- 4) парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення — парк "Дністр" (м. Біляївка, водопровідна станція "Дністр", 10 га) [5].

Органи місцевого самоврядування на початку 1990-х років затвердили регіональну програму збільшення природно-заповідного фонду. Рішення Одеської обласної ради (№ 496-XXI від 01.10.1993 р.) зарезервовані для збереження та розвитку *природно-заповідного фонду* такі території:

- плавні поблизу с. Молога (Білгород-Дністровський район, 500 га);
- водоохоронна зона Будацького лиману (Білгород-Дністровський район, 5000 га);
- озеро Путрино з прилеглими плавнями та лісом (Біляївський район, 1600 га);
- межиріччя Дністра та Турунчука, вище озера Тудорова (Біляївський район, 7600 га);
- водоохоронна зона і заплави ділянки пониззя ріки Дністер (Біляївський, Білгород-Дністровський, Овідіопольський райони, 5000 га);
- водоохоронна зона Кучурганського лиману і прилеглі акваторії (Біляївський район, 2000 га);

— Великодолинська балка (Овідіопольський район, с. Великодолинське, 125 га).

Як бачимо, програма передбачає зростання природоохоронних площ у 3,5 рази, з 8855,4 га до 30680,4 га. З умови її реалізації, частка земель природно-заповідного фонду у субрегіоні (три адміністративних райони) сягне 7,3 %.

Землі водного фонду

У землекористуванні Нижнього Придністров'я найближчим часом повинні відбутися значні зміни. Чинним законодавством, зокрема Земельним і Водним Кодексами України, передбачено встановлення в натурі (на місцевості земель водного фонду), що матимуть істотні обмеження щодо їх господарського використання. Субрегіон має значні площі водних об'єктів і відтак буде мати велику частку (до 15–20% і вище) земель водного фонду. На даний час законодавчо встановлені такі категорії земель водного фонду і норми щодо їх розмірів [6]:

1) Водоохоронні зони — заплавні землі, а для малих річок і нижні тераси.

2) У складі водоохоронних зон — прибережні захисні смуги. Їх встановлюють від урізу води (на час межені) шириною:

— для малих річок і ставків (< 3 га) — 25 м.

— для середніх річок, водосховищ і ставків (> = 3га) — 50 м.

— для великих річок, водосховищ і озер — 100 м.

За умови крутих схилів берегів (> 3°) ширина прибережних захисних смуг подвоюється. Вздовж моря, морських заток і лиманів прибережна захисна смуга має ширину не менше 2 км. Такі землі не розорюють.

3) Смуги відведення (для органів водного господарства та інших організацій, що ведуть захист берегів, водоохоронні лісонасадження, гідротехнічне будівництво та ін.

4) Берегові смуги — встановлюють вздовж судноплавних шляхів.

5) Зони санітарної охорони (для водозаборів) з трьома поясами особливих режимів — суворих обмежень, обмежень, спостережень.

Всі категорії земель водного фонду мають законодавчо встановлені та істотні обмеження щодо їх використання. Виділення таких земель на місцевості та жорсткі обмеження господарської діяльності на них причинить значні економічні втрати для територіальних громад і місцевого населення.

Висновки

Таким чином, викладений матеріал та його аналітичний розгляд дає можливість виокремити кілька найбільш важливих висновків.

1) Значне населення Нижнього Придністров'я спричиняє велике антропогенне навантаження та території та акваторії Нижнього Дністра і Турунчука. З другого боку, створення національного парку "Дністровські плавні" з його наступним функціональним зонуван-

ням — виділенням заповідного ядра (чи кількох ядер), захисних (буферних) зон, екологічних і біосферних коридорів, супроводжуватиметься все більш жорсткою регламентацією природокористування не лише в межах самого парку, а й на прилеглих територіях та акваторіях, наприклад, на землях водного фонду, екологічних мереж, об'єктах природно-заповідного фонду, рекреаційних землях тощо.

2) Відтак, ключовим питанням для місцевих територіальних громад стає питання соціально-економічної компенсації втрат від обмежень у використанні наявних природних ресурсів, зокрема земель, акваторій, біологічних ресурсів, пов'язаних із створенням національного парку, виділенням земель водного фонду, та формуванням екологічних мереж. Йдеться не про прямі виплати за обмеження господарської діяльності місцевого населення. Компенсації можуть мати різні форми, зокрема, зниження земельного оподаткування, створення достатньої кількості нових робочих місць, цільові капіталовкладення та інвестиції, спрямовані на впровадження нових технологій у сільське та рибне господарство, рекреацію, туризм.

3) Аналіз проблем і перспектив сталого соціально-економічного розвитку субрегіона Нижнього Придністров'я засвідчує безумовну пріоритетність раціонального природокористування — збалансованого, економічно ефективного і екологічно безпечного використання природних багатств краю і його високого трудового потенціалу. Нижнє Придністров'я необхідно розглядати як зону спільних інтересів різнорівневих соціумів, зокрема:

- місцевих територіальних громад, населення кожного села, селища, міста, району;

- Одеси та Одеської агломерації, до складу якої входить даний субрегіон;

- загальнодержавні інтереси полягають у формуванні національної екологічної мережі України та досягненні ефективної регіональної, зокрема мікрорегіональної соціально-економічної політики;

- інтереси європейської та світової спільноти — у створенні всеєвропейської та "смарагдової" (східноєвропейської) екологічної мережі, посиленому екологічному захисті Чорного моря.

4) Висока забезпеченість трудовими ресурсами, близькість до Одеси і розміщення в Одеській агломерації, відносно розвинута інфраструктура роблять Нижнє Придністров'я регіоном, привабливим для інвестицій і розміщення різних виробництв. Єдиним серйозним обмеженням є вимога їх достатньої екологічної безпеки. На даний час найбільші інвестиції спрямовані у Теплодар і Овідіополь.

Література

1. Маринич О. М., Ланько А. І., Щербань М. І., Тищенко П. Г. Фізична географія Української РСР. — К.: Вища школа, 1982. — С. 207.
2. Маринич О. М., Пархоменко Г. О., Петренко О. М., Тищенко П. Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України // УГЖ, — 2003, № 1, — С. 16–21.

3. Одесская область: Территориальная организация и структура хозяйства. Концепция социально-экономического развития / Под редакцией проф. А. Г. Топчиева. — Одеса: Маяк, 1991. — 312 с.
4. Одеський регіон: природа, населення, господарство. / Ред. О. Г. Топчієв — Одеса: Астропринт, 2003. — 182 с.
5. Регіональна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Одеська область. Затверджена сесією Одеської обласної ради (№ 238-XXIII від 17.11.2000 р.).
6. Регіональна програма формування національної екологічної мережі Одеської області (проект) / Наук. кер. О. Г. Топчієв. — Одеса, 2004.
7. Регіональна програма земельної реформи в Одеській області на 2001–2005 роки. Затверджена сесією Одеської обласної ради (№ 346-XXIII, від 7 серпня 2001 р.).
8. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. У 3-х частинах: Підручник. — К.: ВД, "К.-М. Академія " — Чернівці: Зелена Буковина, 1999. — 567 с.
9. Топчиев А., Хомич Л. Проблемы интегрированного управления природными ресурсами бассейна реки Днестр в современных геополитических и геоэкономических условиях // Интегрированное управление природными ресурсами трансграничного бассейна Днестра. Материалы Междун.конф. — Кишинев, 16–17 сентября 2004 г. Кишинев: Международная экологическая ассоциация хранителей реки "Есо-TIRAS". — С. 326–342.
10. Фондові матеріали кафедри економічної та соціальної географії ОНУ (База даних територіальних громад Одеської області).

А. Г. Топчиев, Л. Ф. Платонова, А. Н. Шашеро, З. В. Титенко

Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова,
кафедра экономической и социальной географии,
ул. Дворянская, 2, Одесса, 65026, Украина

ПРОБЛЕМЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ НИЖНЕГО ПРИДНЕСТРОВЬЯ ОДЕЩИНЫ В КОНТЕКСТЕ СОЗДАНИЯ НИЖНЕДНЕСТРОВСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ПАРКА

Резюме

Проанализированы материалы исследований экологических, социально-экономических, демографических проблем развития субрегиона Нижнего Приднестровья. Выделены основные направления и перспективы гармоничного сбалансированного и экологически безопасного развития субрегиона в контексте создания Нижнеднестровского национального парка.

Ключевые слова: Нижнее Приднестровье, экологические сети, национальный парк, земли водного фонда, зона общих интересов.

O. G. Topchiev, L. P. Platonova, A. N. Shashero, Z. V. Titenko

Odessa, I. I. Mechnikova National University,
Geology-Geography Faculty
2, Dvoryansaya St., Odessa, 65026, Ukraine

**PROBLEMS OF ODESSA LOWER DNIESTER'S SUSTAINABLE
DEVELOPMENT IN CONTEXT OF LOWER DNIESTER'S NATIONAL
PARK CREATION**

Summary

Particularities of ecologic, social-economic, demographic development's problems of Lower Dniester's subregion are analyzed. Main directions and perspectives of sustainable and ecologically safe development of the subregion in context of Lower Dniester's national park's creation are pointed out.

Keywords: Lower Dniester, ecological nets, national park, lands of the water's fund, zone of the common interests.